

МАТЕРІЯЛИ, ТВОРЧІ ПОРТРЕТИ

Ольга Беркій

НАУКОВІ ТА ОСВІТНІ ОБРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДЖАЗУ КРИЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ДЖАЗОВОГО НАУКОВО- МИСТЕЦЬКОГО ФОРУМУ «JAZZ SCIENCE» У ЛЬВОВІ

Перші зимові дні львів'яни звикли зустрічати особливим джазовим настроєм в дивовижній атмосфері свята на міжнародному джазовому фестивалі Jazz Bez. Вже два роки поспіль в рамках цього фестивалю проводиться джазовий науково-мистецький форум «Jazz Science», ініційований кафедрою джазу і популярної музики ЛНМА ім. М. В. Лисенка в тісній співпраці з мистецьким об'єднанням Дзига та Школою джазу та сучасної музики у Львові.

Події форуму

Ідея організації міжнародної науково-практичної конференції «Український джаз на перехресті культур: сучасний стан, тенденції та перспективи» проросла із заснуванням при ЛНМА ім. М. В. Лисенка кафедри джазу та популярної музики. Культурною місією конференції стало об'єднання українських і іноземних прихильників джазу – виконавців, науковців, викладачів, студентів задля науково-мистецького спілкування, обміну досвідом та можливості полемізувати, оцінювати, аналізувати, і зрештою, визначати майбутнє українського джазу. Однак, в ході підготовки проект суттєво розширив свої рамки і конференція стрімко та переконливо «змодулювала» у п'ятиденний форум, який з'єднав різні форми джазового освітнього і наукового спілкування: майстер-класи, конференцію і круглий стіл.

Перший такий джазовий форум, що відбувся в грудні 2016 року, виявив коло зацікавлень професіоналів і любителів джазу, серед яких – джазова стилістика, зокрема, етноджаз, питання промоції джазу й ефективної музичної освіти, теорія та історія джазу. Важливою часткою форуму стали майстер-класи, запроваджені з метою засвоєння ефективних технік виконавства як однієї з вагомих і ефективних форм сучасної джазової комунікації. Учасникам форуму 2016 року запам'ятались дводенні майстер-класи знаного американського басиста Девіда Фрізена і польського вокаліста, викладача музичної академії в Катовіцах Гжегожа Карнаса, а також круглий стіл за участю Гжегожа Карнаса і басиста Маріуша Прасьневського, на якому жваво обговорювались тенденції розвитку європейської джазової освіти на прикладі датських, польських і українських музично-освітніх закладів, дискутувались плюси і мінуси джазової освіти та її сучасні ефективні методики.

На другому форумі, «Jazz science», що відбувся **1–5 грудня 2017 року**, організаторами було запроваджено кілька суттєвих новацій:

- збільшилась кількість конференційних засідань і майстер-класів;
- кожне засідання отримало свій напрям і тему обговорення: «Український джаз: проблеми стилю, історія та сучасність» (1.12.2017), «Система джазової освіти в Україні: динаміка розвитку» (2.12.2017); Круглий стіл: «Інфраструктура і питання промоції джазової культури» (3.12.2017);

• принцип єдності теорії і практики реалізувався у сполученні кожного конференційного засідання з майстер-класом (після невеликої перерви на каву-брейк), а завершувала насичений день концертна фестивальна феєрія Джаз-безу у філармонії (квитки гостям сердечно презентував організатор фестивалю та директор мистецького об'єднання «Дзига» Маркіян Іващишин). Відтак, концертні програми жваво обговорювались учасниками форуму наступного дня;

• для проведення майстер-класів окрім іноземних виконавців із США, Німеччини (гурт Jochen Rueckert Quartet Feat. Mark Turner), Польщі (Mariusz Praśniewski), були запрошені відомі українські джазові віртуози Наталія Лебедєва (Київ) та Олексій Петухов (Одеса);

• вперше у джазовій фестивальній і конференційній практиці відбувся теоретичний майстер-клас з джазової гармонії, теорії і сольфеджіо Олени Шевченко (Одеса) на тему «Сучасні ефективні методики джазової освіти».

Відтак, здобутками міжнародного форуму «Jazz Science»-2017 стало збільшення кількості та розширення карти учасників форуму, що поєднав представників провідних джазових осередків Центральної, Західної, Східної та Південної України (щоправда участь деяких харківських колег була заочною), а також спектр актуальних питань, які виносились на обговорення: від глобальних історичних та методичних проблем до творчих портретів джазменів та перипетій фестивального руху, від джазової комунікації, імпровізації, стильових нюансів, поліфонії і ритміки до питань реформи музичної освіти в Україні.

Гості Форуму-2017

Почесним гостем Форуму став голова Президії Громадської спілки «Всеукраїнська асоціація джазу», письменник, перекладач *Сергій Володимирович Грабар*, який вів бесіду про розвиток і популяризацію українського джазу в Україні в контексті діяльності «Всеукраїнської асоціації джазу», основними напрямками якої є: розширення міжнародної співпраці, підтримка українських джазових проєктів, заохочення і організація нових джазових фестивалів, клубів, студій, створення окремих програм «Джаз в Музеї», «Джаз в бібліотеці», «Джаз і діти», «Джазовий туризм» тощо.

Яскраво і змістовно представила панораму одеської музичної культури у своєму виступі «Одеський джаз: традиції та сучасність» відомий джазовознавець і методист теоретичних дисциплін циклової комісії «Музичне мистецтво естради Одеського училища мистецтв і культури ім. К. Ф. Данькевича *Олена Ігорівна Шевченко*. Аналіз динаміки розвитку джазу, специфіки міжнародних взаємин, огляд провідних постатей музикантів та реалізованих ними творчих проєктів супроводжувався демонстрацією аудіо- та відеоматеріалів і викликав значний резонанс серед учасників конференції, зокрема, обговорення тенденцій розвитку одеської джазової освіти.

У третій день форуму Олена Шевченко ознайомила учасників форуму з особистими методичними напрацюваннями в царині джазової гармонії, теорії і сольфеджіо на майстер-класі «Сучасні ефективні методики джазової освіти». Деякі з методичних розробок, в яких зібрано багаторічний професійний досвід, авторка залишила в дарунок кафедрі джазу і популярної музики ЛНМА.

Активними учасниками засідань конференції, круглого столу та майстер-класів стала відома джазова родина *Роман та Зоряна Рось*, котрі зараз мешкають в Івано-Франківську. Роман – прогресивний джазовий скрипаль, організатор і багаторічний

куратор «Джаз-безу» у м. Івано-Франківську – піднімав питання відродження фестивалю у своєму місті. Зоряна – талановита вокалістка, кандидат мистецтвознавства, викладач кафедри виконавського мистецтва Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника» окреслила динаміку джазово-фестивального руху в регіональних центрах в Україні.

Власними філософськими рефлексіями щодо соціальних та особистісних вимірів джазу поділився старший викладач кафедри філософії Національного університету «Львівська політехніка» і палкий прихильник джазового мистецтва *Любомир Михайлович Федорів*. Його пропозиція «поглянути на джаз очима не лише музикантів», а залучити до участі у форумі широке коло зацікавлених фахівців суміжних мистецтв і наук, соціологів, психологів, філософів обов'язково буде реалізована на наступних форумах.

Жваву дискусію викликав виступ київської гості *Олени Володимирівни Супрун* – кандидата мистецтвознавства, доцента та докторанта кафедри мистецьких технологій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, викладача Школи джазового та естрадного мистецтв. В її динамічній, насиченій відео-, аудіоматеріалами доповіді висвітлювались шляхи взаємодії джазу і класичної музики, унікальний процес розвитку джазу від етнічних витоків, фольклорно-побутового музикування до професійного мистецтва та тенденції асиміляції здобутків європейської академічної музики.

Потужним практичним підтвердженням окреслених на конференції тенденцій став цілий ряд майстер-класів. На зустрічі із знаним сучасним джазовим піаністом *Олексієм Петуховим* на тему «Джазове виконавство: робота над твором» мова йшла про подолання ритмічних і гармонічних труднощів виконавства, осмислення специфіки фактуротворення і відчуття джазової стилістики. Олексій Миколайович продемонстрував власну інтерпретацію показових джазових композицій. Апогеєм творчого спілкування стала фінальна колективна імпровізація (джерм-сейшн) О. Петухова зі студентами кафедри джазу і популярної музики Львівської музичної академії.

На зустрічі з джазовим піаністом Олексієм Петуховим

Справжнім одкровенням, відкриттям мистецьких таємниць і спогляданням нових джазово-комунікативних обріїв став майстер-клас видатної київської піаністки

та композиторки *Наталії Лебедевої*. Безкомпромісна, відкрита, харизматична – вона вразила і захопила студентів глибиною осмислення і тлумачення художніх явищ, вмінням проникнути в сутність музичної матерії і природи звуку, влучно охарактеризувати тонкощі стилістики й особливості джазової взаємодії, а також твердою і принциповою позицією Музиканта Гідності, який не терпить фальші ні музичної, ні етичної.

Наталія Лебедева розкриває джазові секрети

Маріуш Прасьневський на майстер-класі зосередив увагу на практиці живого музичного спілкування, відтак, з відомим басистом мали можливість поджемити всі бажані. А легендарний американський саксофоніст *Марк Тернер* на дводенних заняттях не лише ділився секретами володіння «найджазовішого» з інструментів, але й присвятив багато часу роботі та взаємодії музикантів у малому джазовому складі – комбо.

Імпровізація з Маріушем Прасьневським

Широкий спектр актуальних питань джазового мистецтва – виконавських, методичних, естетичних – піднімали у своїх виступах *викладачі кафедри джазу та популярної музики* Олександра Тракало, Ольга Беркій, Олександр Войтович, Олена Москва, а також аспіранти, магістранти і студенти Лілія Максименко, Ден Цзя Кунь, Тарас Кушнірук, Юлія Путікова. Про специфіку львівського джазово-освітнього руху та ефективність польсько-українських мистецьких взаємин гостей інформували викладачі кафедри Ігор Гнидин, Богдан Кокотайло, Інна Кукоба та магістрант Роксолана Зінчук.

Чому Львів? Джазові традиції і перспективи міста

Відтак, Форум став ще одним свідченням справжнього культурного прориву, своєрідного «квантового стрибка» в царину професійного джазу, що місто здійснило в XXI столітті.

Показово, що традиції джазового музикування у Львові мають глибоке коріння і сягають першої третини ХХ століття, коли у місті затверджувалась нова стилістика. Це була доба танцювальних оркестрів, джаз-бендів, ревелерсів, апогей слави студентської «капели Яблонського» т.зв. «Ябцьо-Джазу», що наприкінці 20-х і у 30-х роках виступав з «першою леді львівського джазу» Іреною Яросевич і королем танго, вальсів і фокстротів Богданом Весоловським. Активним учасником «Ябцьо-Джазу» був Анатоль Кос-Анатольський. На 40–60-ті роки припадає діяльність гарячого колективу Теа-джаз, який очолював талановитий композитор і режисер Генрік Варс. Серед музикантів, які починали джазовий рух у Львові, були і Мирослав Скорик, і Михайло Ярошевський та Ігор Хома – лікар і музикант, котрий створив у 1957 році знаменитий гурт «Медікус».

Такими були витoki львівського джазу, а в сучасному світовому мистецькому просторі за Львовом вже беззаперечно закріпилась слава джазового міста. Тут сформоване потужне джазове середовище з вимогливою публікою та новою генерацією талановитих українських джазменів, об'єднаних у «Джаз Клуб Львів», який курують учасники гурту «ShockolaD».

Невід'ємними атрибутами сучасного Львова є активне джазове і фестивалне життя, яким місто по праву пишається. Міжнародні фестивалі – «Jazz Bez», «Флюгери Львова» та «Alfa Jazz» (тепер «Leopolis Jazz Fest») стали гордістю й унікальною візитівкою міста Лева у світі. Місто регулярно відвідують легенди світового джазу і багаторазові володарі премій Греммі. Безпрецедентний успіх фестивалю «Alfa Jazz», зарахованого авторитетними британськими фахівцями до десятки кращих фестивалів Європи, став грандіозною подією європейського масштабу.

Випробуваням і дієвим джазовим осередком залишається мистецьке об'єднання «Дзига», до якого сьогодні активно долучився з програмою щоденних джазових концертів нещодавно створений клуб «Лібрарія». Увага до джазу є свідченням високого культурного рівня, ознакою вдумливого, інтелектуального і прогресивного слухача, який обирає музику «вільно мислячих людей», що свого часу так непокоїла радянських ідеологів.

Львівські освітні джазові осередки

Успіхи джазового і фестивального руху, помножені на міцні традиції джазового та естрадного музикування у Львові, зумовили активний розвиток ще однієї такої

необхідної джазової складової – освітньої. Від 2014–15 років в місті функціонує повноцінна трирівнева модель джазової музичної освіти. Середня її ланка – відділ музичного мистецтва естради у музичному училищі ім. С. Людкевича, існувала ще від 1987 року. Шлях до вищої ланки – кафедри при ЛНМА ім. М. Лисенка – розпочався організацією *факультативу естради і джазу* у 2014 році. Показово, що в той же час відкрилась «Школа джазу та сучасної музики», утворена в результаті багаторічної едукативної та культурної місії Мистецького об'єднання «Дзига», фестивалю «Jazz Bez» та середовища «Джаз Клубу».

Кафедра джазу та популярної музики ЛНМА ім. М. В. Лисенка

В Музичній академії координатором нового освітнього напрямку виступив проректор з науково-педагогічної, виховної роботи та міжнародних зв'язків Остап Майчик, і з 1 вересня 2015 року повноцінну роботу розпочала кафедра джазу і популярної музики (початкова її назва – кафедра музичного мистецтва естради і джазу). Провідними викладачами та ідейними натхненниками обох нових потужних джазових осередків стали талановиті музиканти гурту «ShockolaD»: Ігор Гнидин (ударні) та Анастасія Литвинюк (фортепіано). Вони ж є представниками України, співорганізаторами і координаторами найстаршої польської міжнародної джазової літньої школи в місті Ходжеж, яка існує вже близько пів століття.

Новостворені джазові освітні осередки охопили різні категорії музикантів – початківців і практикуючих, любителів і професіоналів. У «Школі джазу та сучасної музики» не існує вікових обмежень, а процес навчання спрямований на опанування навичок спільного музикування і творення музики, акцент ставиться на живій джазовій комунікації, мистецькій свободі та імпровізаційності, яка є суттю і квінтесенцією джазу. Таким чином, у джазовій школі шлях «від парти до сцени» є найкоротшим, бо навчання завжди поєднується з практикою – на джемах, фестивалях, концертах.

Кафедра джазу та популярної музики при ЛНМА ім. М. Лисенка готує «вищу лігу» джазменів – виконавців, композиторів, віртуозів, що гідно представлятимуть Україну у світі, відтак, завданням кафедри є розбудова і відродження на високопрофесійній основі джазових традицій Львова. Вже сьогодні студенти кафедри ведуть

активне концертне, конкурсно-фестивальне життя, є переможцями престижних конкурсів, авторами власних композицій і аранжувань, проектів і сольних програм.

Територіальна близькість і тісні українсько-польські культурні зв'язки відкривають перед починаючими і практикуючими українськими джазовими виконавцями ще одну виняткову можливість – вдосконалювати майстерність у польських джазових школах (варштатах). А саме польський джаз, на думку провідного речника національного джазового руху в Україні та почесного Амбасадора Львова 2017–2019 рр. Олексія Когана, посідає друге місце у джазовому світі після США. Зокрема, участь у літній школі «Cho-jazz» – це унікальний шанс познайомитись з новими методиками, музичними формами та сучасними тенденціями джазового мислення, почути вибрану музику і поджемити з легендарними музикантами цілого світу.

Замість резюме.

Джаз у Львові завжди мав власний і особливий «смак» (колись «Яблучний» тепер виразно «Шоколадний») і свою незрадливу аудиторію. Сучасна сприятлива для джазового розвитку ситуація стала результатом тривалої та ініціативної діяльності прогресивної генерації джазменів і відданих шанувальників джазу, які мислять новими категоріями, ламають стереотипи, почувуються вільно у джазовому імпрізаційному просторі. Сформовані у 2014 році освітні джазові осередки – джазова школа і кафедра при ЛНМА ім. М. Лисенка започаткували нову сторінку в житті мистецького Львова. І одним з перших вагомих досягнень цих осередків слід вважати Міжнародний джазовий науково-мистецький форум «Jazz Science», що відкриває нові перспективи подальшого наукового та освітнього розвитку українського джазу.

